

KAMSALAMANDER EN RINGSLANG

IN DE
GELDERSE
VALLEI

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

HULP GEVRAAGD

In het gevarieerde en natuurrijke landschap van de Gelderse Vallei komen verschillende soorten amfibieën (kikkers, padden en salamanders) en reptielen (hagedissen en slangen) voor. Een aantal van deze soorten, zoals de Kamsalamander, is in de afgelopen decennia in het gebied behoorlijk achteruit gegaan en kunnen een steun in de rug heel goed gebruiken. Bewoners van het gebied kunnen deze bedreigde dieren helpen.

In deze brochure maakt u kennis met de Kamsalamander en de Ringslang. Daarnaast leest u meer over de manier waarop u een bijdrage kunt leveren aan het versterken en verbinden van de populaties.

DE KAMSALAMANDER

De Kamsalamander is met een maximale lengte van 18 cm de grootste inheemse watersalamander. De rug en flanken zijn zeer donker en de buik is fel oranjerood met zwarte vlekken. In de paartijd krijgt het mannetje een hoge en diep getande kam op de rug en staart. Kamsalamanders kunnen tot 15 jaar oud worden.

Kamsalamanders overwinteren weggekropen in de grond, onder stapels hout of stenen. In het vroege voorjaar trekken de dieren naar het voortplantingswater in de directe omgeving. Een zonnig gelegen poel met schoon water, zonder vis, met ondiepe oeverzones en een gevarieerde plantengroei is ideaal. Na de paring plakt het vrouwtje tot wel 200 eitjes stuk voor stuk op waterplanten. De volwassen dieren verlaten vanaf juni het water en leiden verder een nachtelijk leven op het land, in bos, houtwallen, hooiland, moerasjes en zelfs tuinen. De jonge salamanders in de poel doen zich te goed aan watervlooien en andere waterdiertjes en verlaten vanaf augustus het water.

Een paartje kamsalamanders

DE KAMSALAMANDER IN DE GELDERSE VALLEI

In de Gelderse Vallei komt de Kamsalamander op 5-6 plekken voor. Ten noordoosten van Voorthuizen en ten (noord)oosten van Nijkerk zijn de leefgebieden redelijk groot en zijn meerdere poelen bewoond. Toch is de situatie niet ideaal, vooral omdat maar weinig poelen echt goed geschikt zijn. De andere leefgebieden, tussen Putten en Ermelo, bij Scherpenzeel en bij Wageningen,

zijn klein en herbergen nauwelijks goede voortplantingswateren. Bij Barneveld is de Kamsalamander mogelijk zelfs uitgestorven.

Kamsalamanders leven lang en zijn honkvast. Wanneer een leefgebied verslechtert, kunnen ze het nog een tijd volhouden totdat de poelen worden opgeknapt of nieuwe worden aangelegd. De populatie kan zich dan weer herstellen, maar door zijn geringe reislust breidt het leefgebied zich langzaam uit. Wanneer een geïsoleerde populatie uitsterft is de kans op herbevolking daarom erg klein.

DE RINGSLANG

De Ringslang is grijsgroen van kleur en te herkennen aan de gele band achter de kop. De vrouwtjes kunnen ruim een meter lang worden, maar bang hoeven we er niet voor te zijn. De Ringslang is namelijk niet giftig en heeft het vooral gemunt op kikkers. De slang leeft daarom veel aan de waterkant en kan goed zwemmen. Ook de Ringslang overwintert ergens in een hol of onder hout. Vanaf half maart komen ze weer tevoorschijn en warmen zich op in de voorjaarszon, waarna de paring plaatsvindt. In de voorzomer leggen de vrouwtjes hun eieren in een hoop rottend plantenmateriaal zoals een composthoop. Door de broeiende massa worden de eieren uitgebroed en komen in september de kleine slangetjes uit.

Ringslang

DE RINGSLANG IN DE GELDERSE VALLEI

In de Gelderse Vallei komt de Ringslang vrij veel voor op de overgang met de Utrechtse heuvelrug, maar aan de Gelderse kant is de soort erg zeldzaam. Alleen bij Hoevelaken, Wageningen en op het landgoed de Schafelaar bij Barneveld worden regelmatig Ringslangen gezien. Daarnaast zijn slechts enkele verspreide waarnemingen bekend. Op het kaartje kunt u zien waar de Kamsalamander en Ringslang hulp kunnen gebruiken.

Aandachtsgebieden van de Kamsalamander en Ringslang Gelderse Vallei

WAT KUNT U DOEN?

Zoals u hierboven heeft kunnen lezen, is de aanwezigheid van geschikte voortplantingswateren essentieel voor de Kamsalamander.

Optimaal is een poel van 15 tot 25 meter doorsnede en maximaal 2 meter diep. De taluds van de poel moeten een flauwe helling hebben zodat er variatie in diepte en veel ondiep water is. Dit ondiepe water is rijkbegroeid en warmt sneller op waardoor de eitjes en larven zich snel kunnen ontwikkelen. De poel moet minstens de helft van de dag in de zon liggen. Vissen, zelfs stekelbaarsjes, vormen de nekslag voor de salamanders omdat de kleine larfjes worden opgegeten. Het uitzetten van vis is daarom uit den boze, maar ook moet er voor gewaakt worden dat de poel bij hoog water in de winter, verbinding kan maken met andere visrijke wateren, zoals sloten.

Daarnaast is voor de Kamsalamander een goed winterverblijf van groot belang waar hij veilig voor de vorst kan wegkruipen. Een houtstapel, stobbenwal, stenenhoop of een vervallen schuurtje zijn daarvoor geschikt. Een winterverblijf is eenvoudig te maken met hout, puin en grond. Deze schuilplaatsen worden ook in de zomer en herfst gebruikt als dagrustplaats. 's Nachts gaan ze op zoek naar wormen en andere beestjes. Een afwisselend terrein met houtwallen, hagen, stukjes ruigte of andere hoge vegetatie, takkenrillen enzovoorts, is ideaal. Wanneer een leefgebied optimaal is ingericht, wordt het tijd om te zorgen voor een goede verbinding met naburige leefgebieden, zodat de salamanders zich kunnen verspreiden. De combinatie van een houtwal en een greppel is daarvoor de beste structuur.

En de Ringslang? Door poelen aan te leggen en het de amfibieën naar de zin te maken, dekken we tegelijkertijd ook de tafel voor de Ringslang, die immers het liefste kikkers eet. Ook kan het geen kwaad om een broeihoop aan te leggen waar de slang eventueel haar eieren kan afzetten, want ook voor amfibieën en veel andere kleine dieren is zo'n broeihoop waardevol. Er is veel voedsel te vinden en ze kunnen er 's winters in wegkruipen.

Opzetten van een broeihoop voor de ringslang

SUBSIDIES VOOR HET AANLEGGEN VAN LEEFGEBIEDEN

Voor de ontwikkeling van biotopen voor veel diersoorten zijn in Nederland subsidies beschikbaar. In het geval van de Kamsalamander en de Ringslang is de meest uitgebreide subsidie die voor de 'stapsteen amfibie'. Dit omvat het omvormen van 1-3 hectare landbouwgrond naar een eldorado voor de Kamsalamander met meerdere poelen, bosschages, vochtig hooiland en moeras. Voor de inrichting en het beheer van de grond kan een subsidie worden aangevraagd. Bovendien wordt de waardedaling van de grond eenmalig gecompenseerd. De

De ringslang in zijn biotoop

functie in het bestemmingsplan moet dan wel gewijzigd worden naar natuur.

Heeft u niet zoveel ruimte beschikbaar dan kunt u een poel (of meer) laten aanleggen en uw terrein verder aankleden met bijvoorbeeld een houtwal. Wanneer u een oude poel heeft die is dichtgegroeid en -geslibt, dan kan die worden hersteld. Ook voor deze zaken is subsidie beschikbaar. De provincie Gelderland heeft in

haar 'gebiedsplan' op basis van de doelen voor natuur en landschap, aangegeven waar welke subsidies beschikbaar zijn. In de Gelderse Vallei is het vrijwel overal mogelijk om een poel aan te leggen en ook voor stapstenen amfibie is de nodige ruimte gereserveerd, maar niet alles kan overal.

Naast de subsidies voor het aanleggen van leefgebieden voor de Kamsalamander en de Ringslang is het ook mogelijk om voor andere doelsoorten uw grond aantrekkelijk te maken of om typische landschapselementen aan te leggen zoals singels, bosjes, houtwallen en boomgaarden.

SAMEN MET LANDSCHAPSBEHEER

Landschapsbeheer Gelderland heeft veel ervaring in het opstellen van kleine en grote inrichtingsplannen en het aanvragen van subsidies. Ze werkt graag met u samen om de natuur in de Gelderse Vallei en de Kamsalamander en de Ringslang in het bijzonder, vooruit te helpen.

Wanneer u nieuwsgierig bent geworden naar de subsidiemogelijkheden op uw eigen terrein, dan kunt u contact opnemen met één van onze adviseurs. Hij of zij kan bij u langskomen voor een oriënterend gesprek waarin een eerste

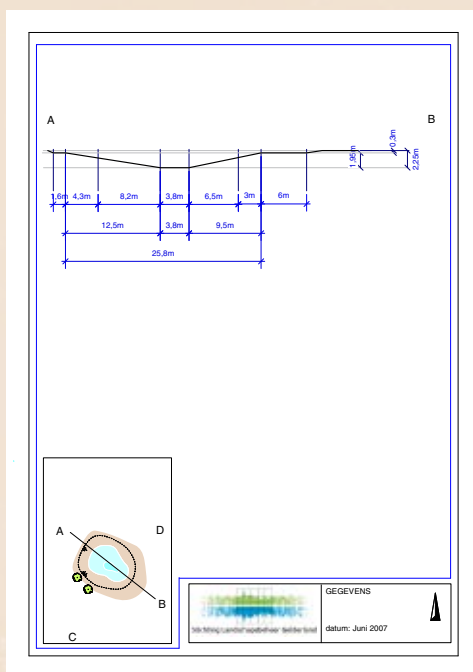
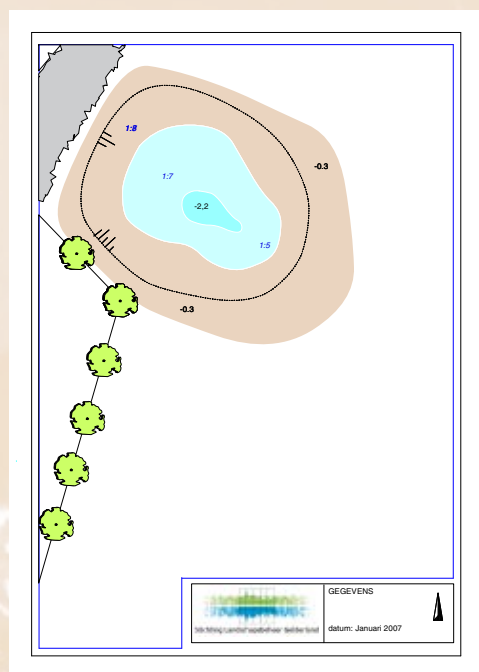

Een poel aangelegd op particulier terrein

globaal advies zal worden gegeven voor de (her)inrichting van uw erf of terrein. Mocht u een uitgewerkt advies willen, dan kan Landschapsbeheer Gelderland een compleet inrichtingsplan al dan niet in combinatie met een beplantingsplan voor u ontwerpen. Dit inrichtingsplan voldoet tevens aan de eisen van de subsidieaanvraag die Landschapsbeheer Gelderland desgewenst voor u kan aanvragen. Uiteraard wordt er bij het ontwerp rekening gehouden met uw wensen en zal pas na definitieve goedkeuring de subsidie worden aangevraagd.

Hieronder ziet u een voorbeeld van een ontwerp voor een poel.

Bent u geïnteresseerd in een erfbezoek en een advies, neemt u dan contact op met Landschapsbeheer Gelderland via 026 35 37 444 of onze website: www.landschapsbeheergelderland.nl

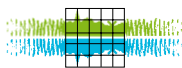

KAMSALAMANDER EN RINGSLANG

IN DE GELDERSE VALLEI

In het gevarieerde en natuurrijke landschap van de Gelderse Vallei komen acht soorten amfibieën (kikkers, padden en salamanders) en drie soorten reptielen (hagedissen en slangen) voor. Een aantal van deze soorten, zoals de Kamsalamander, is in de afgelopen decennia in het gebied behoorlijk achteruit gegaan en kunnen een steun in de rug heel goed gebruiken. Bewoners van het gebied kunnen deze bedreigde dieren helpen.

In deze brochure maakt u kennis met de Kamsalamander en de Ringslang. Daarnaast leest u meer over de manier waarop u een bijdrage kunt leveren aan het versterken en verbinden van de populaties.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Rosendaal 2A, 6891 DA Rozendaal, Tel. 026 - 35 37 444

De uitgave is mogelijk gemaakt door ondersteuning van:

Provincie Gelderland
Nationale Postcodeloterij

Foto's:

Broeihoop: Landschapsbeheer Flevoland
Kamsalamander en ringslang: Jelger Herder
Poelen: Landschapsbeheer Gelderland
Ringslang (omslag): Bobby Bok

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het verbeteren van leefgebieden voor planten en dieren krijgt daarbij speciale aandacht. Elke provinciale organisatie beschikt over de specifieke kennis die nodig is om de regionaal sterk verschillende leefgebieden ook op kleine schaal in stand te houden, zoals in boomgaarden en groenstroken. dat verzekert een levend landschap voor de toekomst.